

Мукачівський державний університет
Кафедра теорії та методики початкової освіти

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ
МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ:
методичні рекомендації до організації самостійної роботи**

**для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання
спеціальності 013 «Початкова освіта»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

Мукачево 2024

УДК 378.091.3:373.3. 016

*Розглянуто та рекомендовано до друку науково-методичною радою
Мукачівського державного університету
протокол 5 від 19 грудня 2024 р.*

*Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри теорії та методики
початкової освіти протокол № 9 від 07 листопада 2024 р.*

Укладач: *Товканець Г.В.* — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та методики початкової освіти МДУ

Рецензент: *Теличко Н.В.* — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання МДУ.

Методика навчання мовно-літературної освітньої галузі: методичні рекомендації до організації самостійної роботи для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання спеціальності 013 Початкова освіта першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / укладач Г.В. Товканець. Мукачево: МДУ, 2024. 42 с. (1, 91 д.а.)

Навчально-методичне видання побудоване відповідно до навчального плану підготовки майбутніх учителів початкової школи в ЗВО та призначено для професійної підготовки здобувачів вищої освіти. Подані методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання спеціальності 013 Початкова освіта першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, щодо змісту навчальної та робочої програми з курсу «Методика навчання мовно-літературної освітньої галузі». Методичні рекомендації містять завдання для семінарських занять, практичні вправи, тести контролю навчальних досягнень з курсу та питання для підсумкового контролю.

Методичні рекомендації адресовані здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 013 «Початкова освіта».

ЗМІСТ

<i>Передмова.....</i>	4
<i>Навчально-тематичний план дисципліни.....</i>	8
<i>Завдання для практичної та самостійної роботи.....</i>	11
<i>Семінарське заняття 1.....</i>	11
<i>Семінарське заняття 2.....</i>	11
<i>Семінарське заняття 3.....</i>	12
<i>Семінарське заняття 4.....</i>	12
<i>Семінарське заняття 5.....</i>	13
<i>Семінарське заняття 6.....</i>	13
<i>Семінарське заняття 7.....</i>	14
<i>Семінарське заняття 8.....</i>	14
<i>Семінарське заняття 9.....</i>	15
<i>Семінарське заняття 10.....</i>	15
<i>Семінарське заняття 11.....</i>	16
<i>Семінарське заняття 12.....</i>	16
<i>Семінарське заняття 13.....</i>	17
<i>Перелік питань для семестрового контролю.....</i>	18
<i>Список рекомендованих джерел.....</i>	20
<i>Тестові завдання для самоконтролю.....</i>	22
<i>Методичні поради.....</i>	37

ПЕРЕДМОВА

Програма навчальної дисципліни «Методика навчання мовно-літературної освітньої галузі (українська мова)» укладена для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» за освітнім ступенем «Бакалавр» та визначає коло компетенцій, що необхідні у майбутній професійній діяльності. В процесі укладання враховано ті зміни, які мають місце в змісті Типової освітньої програми, Державному стандарті початкової освіти (2018 р.).

Мета курсу: підготовка майбутніх учителів початкової школи до навчання української мови в початковій школі за освітньою програмою «молодший бакалавр»; забезпечити майбутніх учителів початкових класів знаннями теоретично обґрунтованих і практично перевірених шляхів і методів навчання та виховання на уроках мови; розвинути в студентів уміння застосовувати теоретичні положення в практиці викладання мови; прищепити навички добору і використання найбільш раціональних й ефективних методів і прийомів навчання дітей грамоті, читанню, письму; розкрити принципи з'ясування понять каліграфії, фонетики, граматики, розвитку логічного мислення й усного та писемного мовлення.

Завдання курсу:

- розкрити зміст і завдання кожного з розділів дисципліни;
- розкрити сутність змістових ліній Державного стандарту початкової загальної освіти; ознайомитися із змістом підручників з української мови для початкових класів;
- з'ясувати теоретичні та практичні питання навчання каліграфії;
- охарактеризувати науково обґрунтовані і підтверджені досвідом принципи, методи і прийоми роботи з школярами;
- ознайомити з системою вправ і методикою їх застосування при вивченні мовних одиниць;
- показати форми підготовки вчителя до організації навчального процесу;
- підготувати майбутніх учителів до педагогічної діяльності в умовах реформування сучасної школи, реалізації концепції мовної освіти.

У результаті вивчення курсу студент повинен – **знати:**

- Концепцію Нової української школи щодо навчання читанню, змістові лінії Державного стандарту галузі «Мови і літератури», «мовно-літературної» освітньої галузі;
- зміст навчальної програми, нових підручників з української мови, зміни до них;
- теоретико-методичні засади викладання методики навчання української мови у початковій школі;
- предмет, завдання та зміст даної дисципліни;
- основи організації навчального процесу у початковій школі.

У відповідності до сучасних соціальних замовлень підготовка фахівців має ґрунтуватися на методологічній основі. Молодші бакалаври спеціальності 013 «Початкова освіта» повинні володіти не тільки знаннями із зазначених дисциплін, а й професійними вміннями і навичками – **студент повинен вміти:**

- визначати мету й завдання уроків;
- аналізувати програми і підручники з української мови для початкової школи;
- реалізовувати змістові лінії Державного стандарту галузі;
- застосовувати традиційні й інноваційні методи навчання;

- добирати систему вправ та обґрунтувати методику їх проведення на відповідному етапі засвоєння знань, формування умінь та навичок;
- здійснювати аналіз уроку української мови;
- раціонально та науково обґрунтовано організовувати самостійну роботу учнів;
- правильно контролювати та оцінювати знання, вміння і навички учнів;
- самостійно розробляти конспекти уроків різних видів і типів за основною дидактичною метою та проводити їх у школі;
- раціонально добирати, а при необхідності виготовляти дидактичний матеріал, наочність до занять відповідно до їх пізнавальної мети;
- своєчасно й уміло використання ТЗН і засоби мультимедіа для проведення занять з мовознавчих дисциплін;
- співвідносити теоретичні знання з практичними потребами сучасної школи, втілювати нові методичні ідеї у практику вивчення предмета.
- працювати над психолого-педагогічною та методичною літературою, упроваджувати елементи передового педагогічного досвіду.

Предметні компетентності: володіння українським професійним мовленням, здатність застосовувати набуті знання у процесі навчання української мови в початковій школі, здійснювати добір матеріалів для уроків української мови, опанування ключовими компетентностями.

Загальні компетентності

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК-4. Здатність працювати в команді.

ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

ЗК-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК-9. Здатність до абстрактного, образного, дискурсивного, креативного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-10. Здатність до забезпечення безпеки діяльності власної та інших учасників освітнього процесу в соціальному середовищі.

Спеціальні компетентності

СК-1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово.

СК-2. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності.

СК-3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої,

технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК-4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організовувати їхню пізнавальну діяльність.

СК-5. Здатність до проєктування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти.

СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

СК-7. Здатність до моделювання змісту відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методів, технологій та засобів формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК-8. Здатність до збору, інтерпретації та застосування даних у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

СК-9. Здатність до різних видів оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти на засадах компетентнісного підходу.

СК-12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи

СК-13. Здатність дотримуватися вимог нормативно-правових документів, що регламентують організацію та управління освітнім процесом в початковій школі.

СК-14. Здатність до використання інновацій у професійній педагогічній діяльності.

СК-15. Здатність до науково-дослідної роботи, інтерпретації даних, формулювання висновків та узагальнень.

СК-16. Здатність визначати специфіку культурно-дозвіллевої діяльності, обирати доцільні форми, методи та засоби її організації з дітьми різних вікових категорій та учнями з особливими освітніми потребами.

СК-17. Здатність до створення безпечних та психологічно комфортних умов освітнього процесу.

СК-18. Здатність до професійного розвитку та моніторингу власної педагогічної діяльності.

ПР-01 Організовувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

ПР-02 Управляти складною професійною діяльністю та проєктами в умовах початкової школи, виробляти та ухвалювати рішення в непередбачуваних робочих та навчальних контекстах

ПР-03 Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі

ПР-03 Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі

ПР-04 Спілкуватися із професійних питань засобами державної та іноземної мов в усній та письмовій формах, застосовувати в освітньому процесі прийоми збагачення усного й писемного мовлення молодших школярів

ПР-06 Інтегрувати та використовувати академічні предметні знання як основу змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) та трансформувати їх у різні форми

ПР-07 Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання

ПР-08 Організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування

ПР-09 Планувати та організовувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи.

ПР-10 Використовувати в освітній практиці різні прийоми формувального, поточного і підсумкового оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти, прийоми диференційованого оцінювання дітей з особливими освітніми потребами.

ПР-11 Збирати, інтерпретувати та застосовувати дані у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності.

ПР-12 Застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в початковій школі, оцінювати результативність їх застосування

ПР-13 Організовувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно, проєктувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу

ПР-14 Забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей

ПР-16 Використовувати основні техніки спілкування з дорослими людьми, різні форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів у освітньому процесі початкової школи, керувати педагогічним і професійним розвитком осіб та груп.

ПР-18 Планувати і здійснювати соціально-орієнтовану роботу з суб'єктами освітнього середовища початкової школи

ПР-19 Вміти ефективно взаємодіяти з працівниками закладу освіти, органами управління освіти і громадськості.

ПР-20 Вміти оцінювати власну діяльність як суб'єкта педагогічної праці, усвідомлювати потребу в самоосвіті, прогнозувати траєкторію професійного зростання.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Вступ. Методика навчання української мови як педагогічна наука. Методика навчання грамоти.

Тема 1. Методика навчання української мови як педагогічна наука.

Теорія та методика навчання української мови як наука. Зв'язок методики навчання української мови в початкових класах з іншими науками. Законодавча база у процесі викладання дисципліни. Принципи, методи і прийоми навчання рідної мови. Концепція Нової української школи: мовна освіта. Державний стандарт початкової загальної освіти, аналіз змістових ліній галузі Мови та літератури». Навчальні програми з української мови, їх структура. Діючі та альтернативні підручники. З історії методики мови як науки.

Тема 2. Наукові основи методики навчання грамоти. Добукварний період навчання грамоти.

Мета навчання грамоти – побудова процесу навчання грамоти за визначеними змістовими лініями Державного освітнього стандарту загальної початкової освіти. Періоди навчання грамоти. Лінгвістичні і психолого-педагогічні засади методики навчання грамоти. Методи навчання грамоти, їх класифікація. Загальна характеристика звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти. Прийоми звукового аналізу, синтезу. Формування в першокласників початкових мовних уявлень. Методика підготовки першокласників до письма. Умови успішного навчання письма. Особливості навчання письма ліворуких дітей. Аналіз Букваря. Орієнтовний план уроку письма в добукварний період. Аналіз одного із підручників «Українська мова. Буквар» (презентація). Методика роботи з QR-кодами на уроках навчання грамоти.

Тема 3. Букварний та післябукварний періоди навчання грамоти

Букварний період навчання грамоти, його специфіка. Основні завдання післябукварного періоду навчання грамоти. Види мовленнєвої діяльності у букварний період навчання грамоти. Методика формування початкових умінь і навичок читання. Методика ознайомлення з новою буквою та звуками, що їх позначає. Методика написання букви. Види і способи читання в букварний період. Методика опрацювання текстів букваря у букварний період. Особливості уроків читання в післябукварний період навчання грамоти. Структура і методика уроків читання.

Свято «Прощання з Букварем». Методика підготовки і проведення свята. Складання фрагменту уроку на ознайомлення з новою буквою.

Розробити вправи буквеного синтезу. Описати методику роботи з дитячою книжкою в 1 класі. Складання плану-конспекту післябукварного періоду навчання грамоти за методичною системою Щоденні 5. Складання фрагментів уроку післябукварного періоду з використанням допоміжних засобів, ігрових форм.

Змістовий модуль 2. Методика навчання каліграфії

Тема 4. Теоретичні питання методики навчання каліграфії

Методика каліграфії як наука. Завдання навчання каліграфічного письма, програмові вимоги до нього. Методи каліграфічного письма. Умови навчання каліграфічного письма. Письмове приладдя (зошити для письма, ручка, крейда, класна дошка тощо). Наочність з каліграфії. Характеристика рукописного шрифту для навчання письма шестирічних першокласників. Вправи для вироблення навичок каліграфічного письма в учнів 1 класу. Підготувати план виступу перед батьками учнів щодо гігієни письма.

Тема 5. Вироблення навичок каліграфічного письма в учнів .

Умови формування навичок каліграфічного письма. Письмо в букварний період. Підготовчі вправи з письма в добукварний період навчання грамоти. Списування, види списування. Робота в Зошиті для письма. Допоміжні навчальні посібники з письма. Структура уроку письма (вивчення нової літери) у букварний період. Структура уроку письма в післябукварний період. Зміст та форми навчання каліграфічного письма в 2-4 класах. Методика проведення каліграфічних хвилинок. Підготовка учнів до скоропису на уроках мови в 2 класі. Написання арабських цифр. Підготовчі вправи з письма, методика їх проведення. Каліграфічні хвилинки, їх місце на уроках української мови та методика проведення (підбір слів, речень, текстів).

Змістовий модуль 3. Наукові основи методики розвитку мовлення молодших школярів

Тема 6. Наукові основи методики розвитку мовлення молодших школярів. Робота з розвитку мовлення в учнів на вимовному, лексичному та текстовому рівнях

Психологічні та педагогічні засади розвитку мовлення молодших школярів. Структура і зміст програми з розвитку мовлення учнів. Етапи розвитку мовлення. Вимоги програми. Методи розвитку мовлення. Доцільність використання методів під час роботи з розвитку мовлення. Лексичний рівень роботи з розвитку мовлення. Робота з розвитку мовлення на вимовному рівні. Словосполучення і розвиток мовлення. Речення як мовленнєва одиниця. Рівень тексту з розвитку мовлення молодших школярів.

Огляд статей фахових видань на тему «Наукові основи розвитку мовлення» з використанням інформаційно-комп'ютерних технологій (Mind Map, QR-коди, медіатексти). Складання плану-конспекту уроку розвитку мовлення (тема за вибором студента). Аналіз статті педагогічного журналу щодо структури і видів роботи на уроках української мови в контексті Концепції Нової української школи.

Види вправ на формування умінь розвитку мовлення на кожному з рівнів, методика їх проведення. Складання плану-конспекту уроку розвитку мовлення з використанням інтерактивних комп'ютерних флеш – ігрових вправ, інтелектуально-творчих завдань («Знайди пару», «Вікторина», «Заповни пропуски», «Скачки»). (тем за вибором студента).

Тема 7. Види вправ з розвитку мовлення. Перекази, їх класифікація та методика проведення. Твори, їх види та методика проведення.

Завдання і зміст роботи з розвитку мовлення. Види вправ з розвитку мовлення. Текстові вправи, методика проведення. Скласти план уроку написання стислого переказу. Докладний переказ, методика проведення. Вибірковий переказ, методика проведення. Стислий переказ, методика проведення. Творчий переказ, методика проведення. Типи помилок у переказах, їх причини та методика роботи над виправленням помилок. Твори, їх види та методика проведення. Етапи роботи над твором. Структура уроку української мови і розвитку мовлення в системі початкової школи. Есе, етапи роботи над есе. Аналіз учнівських творів. Робота над їх удосконаленням. Типи помилок у переказах, творах, їх причини та методика роботи над виправленням помилок.

Складання плану-конспекту уроку розвитку зв'язного мовлення з використанням коміксів, буклетів, постерів, плакатів (тема за вибором студента). Складання плану-конспекту уроку написання стислого переказу. Складіть конспект уроку твору за картиною українського (закарпатського) художника.

Проаналізувати статті журналу «Учитель початкової школи» щодо структури і видів роботи на уроках української мови в контексті Концепції Нової української школи. Типи помилок у творах, їх причини. Критерії і норми оцінювання учнівських творів.

Змістовий модуль 4. Методика вивчення мовної теорії

Тема 8. Теоретико-методичні засади методики навчання молодших школярів рідної мови.

Класифікація та типи уроків української мови. Структура уроків української мови. Контрольні уроки та уроки аналізу контрольних робіт. Форми організації навчальної діяльності учнів на уроці. Вимоги до планування, підготовки й проведення уроків української мови. Особливості уроку української мови в умовах класу-комплекту. Сучасний урок української мови. Роль підручника, його функції. Види робіт учнів за підручником.

Тема 9. Методика навчання елементів лексикології та синтаксису на уроках української мови

Система роботи з елементами лексикології в початкових класах. Види вправ із лексики. Словникова робота в початковій школі. Ознайомлення школярів з прямим і переносним значенням слова, багатозначними словами, найпоширенішими омонімами. Формування поняття про речення та його типи. Методика поетапного засвоєння понять «основа речення», «головні й другорядні члени речення». Методика роботи над засвоєнням синтаксичного зв'язку між членами речення. Ознайомлення з однорідними членами речення. Види вправ із синтаксису й пунктуації. Лінгвістичні засади вивчення елементів лексикології. Види словниково-логічних, етимологічних вправ, їх дидактичне спрямування і методика проведення. Види вправ із синтаксису і пунктуації.

В.Сухомлинський про навчання рідної мови. Складання плану-конспекту уроку (тип та тема уроку за вибором студента). Підбір наочності до вивчення тем з лексикології. Робота зі словниками.

Тема 10. Методика вивчення частин мови. Методика вивчення морфемної будови слова

Етапи і методика формування граматичних понять. Методика вивчення іменника. Методика ознайомлення з прикметником на уроках української мови. Методика вивчення займенника. Методика ознайомлення з числівником. Методика ознайомлення зі службовими словами. Методика проведення морфологічного розбору. Види вправ на вивчення елементів морфології. Аналіз граматичного матеріалу у підручнику з української мови. Мовний розбір на уроках української мови. Місце й завдання роботи з вивчення теми «Будова слова». Особливості роботи з ознайомлення з основою слова і його закінченням, коренем, префіксом, суфіксом, їх роллю у словозміні й словотворенні. Морфемний розбір слів. Робота над будовою слова у процесі вивчення частин мови. Запобігання типовим учнівським помилкам у морфемному аналізі слів.

Тема 11. Методика навчання основ фонетики, графіки й орфографії

Основні завдання навчання орфографії в школі. Поняття про орфограму. Класифікація орфограм. Орфографічні правила. Методи вивчення правила, формування орфографічних навичок. Види орфографічних вправ. Робота над орфографічними помилками. Вивчення тем «Голосні та приголосні звуки. Тверді та м'які приголосні, способи позначення їх на письмі. Дзвінки та глухі». Звуковий і звуко-буквений аналізи, методика їх проведення. Формування культури усного та писемного мовлення на уроках української мови в початкових класах. Складання фрагментів уроку з вивчення орфографічних тем. Складання опорних таблиць до правил правопису.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 1. Методика навчання мовно-літературної освітньої галузі української мови як педагогічна наука.

Теоретичні питання:

1. Теорія та методика навчання української мови як наука. Зв'язок методики навчання української мови в початкових класах з іншими науками.
2. Принципи, методи і прийоми навчання рідної мови.
3. Концепція Нової української школи: мовна освіта.
4. Державний стандарт початкової загальної освіти, аналіз змістових ліній галузі «Мови та літератури»
5. Навчальні програми з української мови для початкової школи, їх структура. Діючі та альтернативні підручники.

Практичні завдання.

1. Робота в малих групах. Обговорення питань (в усній та письмовій формі):
2. Створення інтелект-карти «Методи дослідження в методиці рідної мови».
3. Реферат на тему «З історії методики мови як науки».
4. Створення інтелект-карти «Зв'язок методики навчання української мови в початкових класах з іншими науками».

***Рекомендована література:** [1; 3; 5; 6; 36; 44]*

СЕМІНАРСЬКЕ заняття 2 : Наукові основи методики навчання грамоти. Добукварний, букварний і післябукварний періоди навчання грамоти.

Теоретичні питання:

1. Бліц-опитування по темі.
2. Обговорення питань по темі:
 - Мета навчання грамоти – побудова процесу навчання грамоти за визначеними змістовими лініями Державного освітнього стандарту загальної початкової освіти.
 - Періоди навчання грамоти. Лінгвістичні і психолого-педагогічні засади методики навчання грамоти.
 - Методи навчання грамоти, їх класифікація. Загальна характеристика звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти. Прийоми звукового аналізу, синтезу.
 - Формування в першокласників початкових мовних уявлень. Методика підготовки першокласників до письма. Умови успішного навчання письма. Особливості навчання письма ліворуких дітей. Аналіз Букваря. Орієнтовний план уроку письма в добукварний період.

Практичні завдання.

1. Роль мовної освіти у формуванні інтелектуально розвиненої, висококультурної особистості.
2. Роль рідної мови в розвитку національно мовної особистості.
3. З'ясуйте, у чому особливості структури й змісту чинних програм з української мови для 1–4 і 5–11 класів.
4. Схарактеризуйте змістові лінії програми, їх суть і принципи реалізації.

Рекомендована література [1; 3; 5; 6; 36]

СЕМІНАРСЬКЕ заняття 3.

Теоретичні питання:

1. Особливості букварного періоду навчання грамоти, його специфіка.
2. Види мовленнєвої діяльності у букварний період навчання грамоти.
3. Методика формування початкових умінь і навичок читання.
4. Методика ознайомлення з новою буквою та звуками, що їх позначає.
5. Методика написання букви. Види і способи читання в букварний період.
6. Методика опрацювання текстів букваря у букварний період. Основні завдання післябукварного періоду навчання грамоти.

Практичні завдання.

1. Навести приклад застосування одного із інноваційних методів навчання та QR-кодів на основі аналізу конспекту уроку навчання грамоти.
2. Аналіз одного із підручників «Українська мова. Буквар» (презентація).
3. Скласти фрагмент уроку на ознайомлення з новою буквою.
4. Розробити вправи буквеного синтезу.
5. Описати методику роботи з дитячою книжкою в 1 класі.
6. Проведення фрагментів уроку післябукварного періоду за методичною системою Щоденні 5 та з використанням допоміжних засобів, ігрових форм.
7. Підготувати сценарій свята «Прощання з Букварем». Методика підготовки і проведення свята.

Рекомендована література [1; 3; 5; 6; 36]

СЕМІНАРСЬКЕ заняття 4.

Теоретичні питання:

1. Теоретичні питання методики навчання каліграфії. Вироблення навичок каліграфічного письма в учнів.

1. Опрацювання питань по темі:

- Завдання навчання каліграфічного письма, програмові вимоги до нього. Методи каліграфічного письма. Умови навчання каліграфічного письма. Письмове приладдя (зошити для письма, ручка, крейда, класна дошка тощо). Наочність з каліграфії. Умови формування навичок каліграфічного письма. Письмо в букварний період. Підготовчі вправи з письма в добукварний період навчання грамоти. Списування, види списування. Робота в Зошиті для письма. Допоміжні навчальні посібники з письма.

Практичні завдання

1. Визначте основні завдання навчання каліграфічного письма.
2. Поясніть прийом «Письмо в повітрі» («Уявне письмо»).
3. Поясніть застосування при навчанні каліграфії прийому «Конструювання (моделювання)».

Рекомендована література [1; 2; 3; 9; 14; 15; 16; 23]

СЕМІНАРСЬКЕ заняття 5.***Теоретичні питання:***

1. Структура уроку письма (вивчення нової літери) у букварний період.
2. Структура уроку письма в післябукварний період
3. Методика проведення каліграфічних хвилинок.
4. Написання арабських цифр.

Практичні завдання

1. Проаналізувати Зошити для письма учнів 1 класу. Характеристика рукописного шрифту для навчання письма шестирічних першокласників.
2. Підготувати план виступу перед батьками учнів щодо гігієни письма.
3. Дібрати вправи для вироблення навичок каліграфічного письма в учнів 1 класу.
4. Проаналізувати Зошити для письма учнів 1 класу.
5. Підготувати план виступу перед батьками учнів щодо гігієни письма.
6. Дібрати вправи для вироблення навичок каліграфічного письма в учнів 1 класу.
7. Доберіть 2-3 взірці проведення каліграфічних хвилинок.
8. Дібрати тексти для списування.
9. Практична робота. Запишіть на листочок у клітинку арабські цифри від 1-10. Поясніть методику їх написання.
10. Доповнити тезаурус в навчальному середовищі Moodle з теми.

Рекомендована література [1; 2; 3; 9; 14; 15; 16; 23; 34]

СЕМІНАРСЬКЕ заняття 6.***Теоретичні питання:***

1. Наукові основи методики розвитку мовлення молодших школярів.
2. Робота з розвитку мовлення в учнів на вимовному, лексичному та текстовому рівнях
Опрацювання питань по темі:
 - Психологічні та педагогічні засади розвитку мовлення молодших школярів.
 - Структура і зміст програми з розвитку мовлення учнів.
 - Етапи розвитку мовлення.
 - Вимоги програми. Методи розвитку мовлення.
 - Лексичний рівень роботи з розвитку мовлення.
 - Робота з розвитку мовлення на вимовному рівні.

Практичні завдання:

1. Схарактеризуйте етапи розвитку мовлення.
2. Дайте визначення понять «вимовний рівень», лексичний рівень», «текстовий рівень».
3. Визначте особливості роботи з розвитку мовлення на вимовному рівні.

Рекомендована література [1; 3; 5; 6].

СЕМІНАРСЬКЕ заняття 7.***Теоретичні питання:***

- 1.Словосполучення і розвиток мовлення.
- 2.Речення як мовленнєва одиниця.
- 3.Рівень тексту з розвитку мовлення молодших школярів.

Практичні завдання

1. Аргументуйте доцільність використання методів під час роботи з розвитку мовлення.
2. Огляд статей фахових видань на тему «Наукові основи розвитку мовлення».
3. Проаналізувати статті журналу «Учитель початкової школи» щодо структури і видів роботи на уроках української мови в контексті Концепції Нової української школи.
4. Скласти план-конспект уроку розвитку мовлення з використанням інформаційно-комп'ютерних технологій (Mind Map, QR-коди, медіатексти) (тема за вибором студента).
5. Скласти план-конспект уроку розвитку мовлення з використанням інтерактивних комп'ютерних флеш – ігрових вправ, інтелектуально-творчих завдань («Знайди пару», «Вікторина», «Заповни пропуски») (тема за вибором студента).
6. Доповнити тезаурус в навчальному середовищі Moodle з теми.

Рекомендована література [1; 3; 5]

СЕМІНАРСЬКЕ заняття 8.***Теоретичні питання:***

- 1.Методика розвитку мовлення в початкових класах**
2. Види вправ з розвитку мовлення.
- 3.Перекази, їх класифікація та методика проведення.
- 4.Твори, їх види та методика проведення.

Практичні завдання

1. Тестове опитування за допомогою сервісу Google Forms.
2. Опрацювання питань по темі.
- Завдання і зміст роботи з розвитку мовлення. Види вправ з розвитку мовлення. Текстові вправи, методика проведення. Докладний переказ, методика проведення. Вибірковий переказ, методика проведення. Стислий переказ, методика проведення. Творчий переказ, методика проведення.

Рекомендована література [1; 3; 5; 6]

СЕМІНАРСЬКЕ заняття 9.***Теоретичні питання:***

- 1.Структура уроку української мови і розвитку мовлення в системі початкової школи.
- 2.Есе, етапи роботи над есе.
- 3.Аналіз учнівських творів.
- 4.Робота над їх удосконаленням.
- 5.Типи помилок у переказах, творах, їх причини та методика роботи над виправленням помилок.

Практичні завдання:

1. Опрацювати критерії і норми оцінювання учнівських переказів і творів.
2. Скласти план уроку написання стислого переказу.
3. Скласти план-конспект уроку розвитку мовлення з використанням інтерактивних комп'ютерних флеш – ігрових вправ, інтелектуально-творчих завдань («Знайди пару», «Вікторина», «Заповни пропуски», коміксів, буклетів, постерів, плакатів (тема за вибором студента).
4. Практична робота: скласти конспект уроку твору за картиною українського (закарпатського) художника.
5. Проаналізувати статті журналу «Учитель початкової школи» щодо структури і видів роботи на уроках української мови в контексті Концепції Нової української школи.
6. Доповнити тезаурус в навчальному середовищі Moodle з теми.

Рекомендована література [1; 3; 5; 6]

СЕМІНАРСЬКЕ заняття 10.**Теоретичні питання:**

1. Теоретико-методичні засади методики навчання молодших школярів рідної мови.
2. Методика навчання елементів лексикології та синтаксису на уроках української мови.
2. Класифікація та типи уроків української мови. Структура уроків української мови. Контрольні уроки та уроки аналізу контрольних робіт.
3. Форми організації навчальної діяльності учнів на уроці.
4. Вимоги до планування, підготовки й проведення уроків української мови. Особливості уроку української мови в умовах класу-комплекту

Практичні завдання

1. Експрес-опитування по темі.
 2. Опрацювання питань по темі.
 - Система роботи з елементами лексикології в початкових класах. Види вправ із лексики. Словникова робота в початковій школі. Ознайомлення школярів з прямим і переносним значенням слова, багатозначними словами, найпоширенішими омонімами. Формування поняття про речення та його типи. Методика поетапного засвоєння понять «основа речення», «головні й другорядні члени речення». Методика роботи над засвоєнням синтаксичного зв'язку між членами речення. Ознайомлення з однорідними членами речення. Види вправ із синтаксису й пунктуації.
 3. Сучасний урок української мови (презентація). Складання плану-конспекту уроку (тип та тема уроку за вибором студента)
 4. Реферат на тему: «В.Сухомлинський про навчання рідної мови», «Роль підручника, його функції», «Види робіт учнів за підручником», «Лінгвістичні засади вивчення елементів лексикології».
 5. Мозковий штурм «Які прийоми є ефективними у процесі вивчення елементів синтаксису в 3-4 класах?».
 6. Види словниково-логічних, етимологічних вправ, їх дидактичне спрямування і методика проведення (презентація).
- Рекомендована література [1; 3; 5; 6]**

СЕМІНАРСЬКЕ заняття 11.

Теоретичні питання:

- 1.Методика роботи над засвоєнням синтаксичного зв'язку між членами речення.
- 2.Ознайомлення з однорідними членами речення.
- 3.Види вправ із синтаксису й пунктуації.

Практичні завдання

1. Сучасний урок української мови (презентація). Складання плану-конспекту уроку (тип та тема уроку за вибором студента)
2. Реферат на тему: «В.Сухомлинський про навчання рідної мови», «Роль підручника, його функції», «Види робіт учнів за підручником», «Лінгвістичні засади вивчення елементів лексикології».
3. Мозковий штурм «Які прийоми є ефективними у процесі вивчення елементів синтаксису в 3-4 класах?».
4. Види словниково-логічних, етимологічних вправ, їх дидактичне спрямування і методика проведення (презентація).
5. Види вправ із синтаксису і пунктуації (презентація, буклет, постер).

Рекомендована література [1; 3; 5; 6]

СЕМІНАРСЬКЕ заняття 12.

Теоретичні питання:

1. Методика вивчення частин мови та морфемної будови слова
 2. Етапи і методика формування граматичних понять.
 3. Методика вивчення іменника.
 4. Методика ознайомлення з прикметником на уроках української мови.
- Методика вивчення займенника.
5. Методика ознайомлення з числівником.
 6. Методика ознайомлення зі службовими словами.
 7. Методика проведення морфологічного розбору. Місце й завдання роботи з вивчення теми «Будова слова».
 8. Особливості роботи з ознайомлення з основою слова і його закінченням, коренем, префіксом, суфіксом, їх роллю у словозміні й словотворенні. Морфемний розбір слів.

Практичні завдання

- 1.Морфологічний розбір, методика проведення повного і часткового морфологічного розбору (усного і письмового).
- 2.Морфемний розбір слів (повний і частковий), методика проведення.
 - Тестове опитування по темі.
 - Робота в малих групах.

Рекомендована література [1; 3; 5; 6]

СЕМІНАРСЬКЕ заняття 13.

Теоретичні питання:

1. Методика навчання основ фонетики, графіки й орфографії
2. Роль і завдання вивчення елементів фонетики, графіки й орфографії. Вивчення фонетики у зв'язках з орфоепією, графікою.
3. Система вивчення теми «Звуки і букви» в початкових класах. Методика ознайомлення зі звуками і буквами. Голосні звуки, позначення їх. Звуковий і звукобуквений аналізи, методика їх проведення.
4. Методи і прийоми роботи, види вправ з фонетики. Формування культури усного та писемного мовлення на уроках української мови в початкових класах. Труднощі у засвоєнні елементів фонетики і графіки. Складання плану-конспекту з теми «Звуки і букви».
5. Значення володіння орфографією. Принципи української орфографії. Уявлення про орфограму. Методи і прийоми навчання орфографії. Орфографічні вправи: системність і послідовність вправ, різновиди вправ.
6. Складання фрагментів уроку з вивчення орфографічних тем. Складання опорних таблиць до правил правопису. Класифікація орфографічних помилок. виправлення і запобігання орфографічним помилкам. Використання орфографічного словника у роботі над помилками. Норми оцінювання результатів списування, диктанту.

Практичні завдання

- 1.Бліцопитування по темі.
- 2.Звуковий і звукобуквений аналізи, методика їх проведення.
3. Складання фрагментів уроку з вивчення орфографічних тем.
- 4.Складання опорних таблиць до правил правопису.

Рекомендована література [1; 3; 5; 6]

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Курс «Методика викладання української мови», мета і завдання.
2. Лінгводидактичні та загальнодидактичні принципи навчання рідної мови.
3. Державний стандарт початкової загальної освіти, аналіз змістових ліній галузі «Мова та література». Навчальні програми рідної мови, їх структура.
4. Аналіз діючих підручників з української мови в початковій школі.
5. Традиційні методи навчання.
6. Інноваційні методи навчання.
7. Інтерактивні методи навчання рідної мови.
8. Види навчальних та контрольних диктантів, методика їх проведення. Вимоги до тексту контрольного диктанту та його оцінювання.
9. Лінгвістичні та психолого-педагогічні засади методики навчання грамоти. Періоди навчання грамоти.
10. Особливості добуковарного періоду. Ознайомлення з лінгвістичними поняттями у добуковарний період навчання грамоти.
11. Методика підготовки першокласників до письма. Види вправ з письма у період навчання грамоти.
12. Особливості навчання письма ліворуких дітей.
13. Структура уроку читання і письма в добуковарний період навчання грамоти.
14. Букварний період навчання грамоти. Види мовленнєвої діяльності у букварний період навчання грамоти.
15. Методика ознайомлення з новою буквою та звуками, що їх позначає з наведенням фрагменту уроку.
16. Основні завдання післябукварного періоду. Специфіка уроків читання і письма в післябукварний період.
17. Методика роботи з використанням набору «Шість цеглинок» LEGO.
18. Наукові основи методики розвитку мовлення молодших школярів. Види вправ з розвитку мовлення.
19. Методика вивчення теми «Мова і мовлення» на уроках рідної мови. Види вправ до теми.
20. Методика формування в учнів початкових класів уявлень про текст на уроках рідної мови. Методика ознайомлення з текстами різних видів (з наведенням фрагментів уроків)
21. Методика роботи над текстом-описом.
22. Методика роботи над текстом-розповіддю.
23. Методика роботи над текстом-міркуванням.
24. Методика роботи над текстом-есе.
25. Перекази, їх класифікація та методика їх проведення на уроках рідної мови.
26. Твори, їх види та методика проведення на уроках рідної мови.
27. Твір за картиною, за серією малюнків та методика їх проведення.
28. Методика вивчення елементів лексикології на уроках рідної мови.
29. Робота над словами з прямим і переносним значенням, багатозначними словами, омонімами, антонімами на уроках рідної мови.
30. Види лексичних вправ, методика їх проведення.
31. Методи і прийоми навчання рідної мови в початкових класах.

32. Мовний аналіз як метод навчання рідної мови. Види мовного розбору та методика їх проведення.
33. Методика ознайомлення із дзвінками та глухими приголосними.
34. Методика ознайомлення із твердими і м'якими приголосними.
35. Система вивчення основ і фонетики і графіки на уроках рідної мови в початкових класах. Методика ознайомлення з голосними звуками та буквами, що їх позначає.
36. Методика ознайомлення з приголосними звуками та буквами, що їх позначає.
37. Методика ознайомлення з алфавітом. Букви та їх звукове позначення.
38. Звуковий та звукобуквений аналіз слів, методика їх проведення.
39. Принципи української орфографії. Залежність методики від лінгвістичної природи написань. Методика вивчення основ орфографії.
40. Методика ознайомлення із словниковими словами на уроках рідної мови.
41. Методика проведення контрольного диктанту.
42. Методика вивчення іменника у початкових класах. Види вправ на засвоєння теми.
43. Методика вивчення прикметника як частини мови. Види вправ на засвоєння теми.
44. Методика вивчення числівника як частини мови. Види вправ на засвоєння теми.
45. Методика вивчення займенника як частини мови. Види вправ на засвоєння теми.
46. Система вивчення дієслова в початкових класах.
47. Методика вивчення теми «Час дієслова» на уроках рідної мови.
48. Методика ознайомлення з прислівником на уроках рідної мови. Види вправ на засвоєння теми.
49. Методика ознайомлення із службовими словами на уроках рідної мови.
50. Методика вивчення морфемної будови слова. Етапи вивчення морфемної будови слова (з наведенням фрагменту уроку).
51. Система вивчення елементів синтаксису і пунктуації. Аналіз програмових вимог до вивчення розділу.
52. Система та методика вивчення теми «Речення» у початкових класах. Ознайомлення з реченням у першому класі.
53. Вивчення теми «Однорідні члени речення» на уроках рідної мови.
54. Вивчення теми «Звертання» на уроках рідної мови.
55. Розбір «установити зв'язок слів у реченні», методика його проведення.
56. Методика вивчення теми «Типи речень за метою висловлювання та інтонацією».
57. Види вправ із синтаксису і пунктуації. Розбір «встановити зв'язок слів у реченні».
58. Методика ознайомлення з головними та другорядними членами речення. Види вправ з синтаксису.
59. Вивчення елементів пунктуації в початкових класах.
60. Структура уроку української мови.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Базові

1. Методика навчання української мови в початковій школі / за наук. ред. М. С. Вашуленка. К. : Літера ЛТД, 2012. 364 с.
2. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
3. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
4. НУШ: Типова освітня програма для ЗЗСО, розроблена під керівництвом О.Я. Савченко. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60407/>
5. НУШ: Типова освітня програма для ЗЗСО, розроблена під керівництвом Р.Б.Шияна. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60408/>
6. Українська мова з методикою навчання в початкових класах. Інтегрований курс / За ред. А. П. Каніщенко, Г.О. Ткачук. Тернопіль.: Богдан, 2011.263с.

Допоміжні

7. Анісімова Г.О., Нікулочкіна О.В.Сучасний урок у початковій школі : традиції та інновації (навчально-методичний посібник). Тернопіль : Мандрівець, 2013. 104 с.
8. Вашуленко М. Прищепа О., Вашуленко О.Навчально-методичне забезпечення процесу навчання грамоти першокласників за новою навчальною програмою. Початкова школа , 2012 №9. С. 29– 35.
9. Вашуленко М. Прищепа О., Вашуленко О. Навчально-методичне забезпечення процесу навчання грамоти першокласників за новою навчальною програмою. Початкова школа, 2012. №10.С. 16–20.
10. Варзацька Л.О. Українська мова і мовлення. Розвивальне навчання у початкових класах Тернопіль: навчальна книга – Богдан, 2012. 360с.
11. Вашуленко М.С. Навчання грамоти в 1 класі. Посібник для вчителя К. : Освіта, 2012. 223 с.
12. Володарська М.О. Навчання грамоти. Читання. 1 клас / М.О.Володарська, Н.О. Ковальчук, А.І. Настенко, В.М. Сисоєва. Харків : «Основа», 2013. 112 с.
13. Гра по-новому, навчання по-іншому. Методичний посібник / Упорядник О.Рома. The LEGO Fondation, 2018. 44с.
14. Захарійчук М.Д. Методика роботи за «Букварем». Книжка для вчителя / М.Д.Захарійчук, В.О. Науменко. К. : Грамота, 2012. 240 с.
15. Захарійчук М. Д. Навчання грамоти. Післябукварний період. Майстер-клас / М.Д. Захарійчук, В.О. Науменко. Початкова освіта. 2013.№ 8 (680) Випуск 2. 32 с.
16. Крохмальна, Г., Нестерчук, Я. До питання історії розвитку методики навчання української мови в початкових класах. Молодий вчений. 2020. 10 (86), 394-398. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-10-86-81>
17. Коваль Г. П. Методика викладання української мови у початкових класах / Г. П. Коваль, Н. І. Деркач, З. О. Захарчук. Рівно: РДГУ, 2002. 113 с.
18. Українська мова з методикою навчання в початкових класах. Інтегрований курс : підручник / за ред.: А. П. Каніщенко, Г. О. Ткачук. К. : Промінь, 2003. 232 с.
19. Коваль Г. П. Методика читання : навч. посібник. Г. П. Коваль, Л. І. Іванова, Т. Б. Суржук. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2008. 280 с.
20. Косяк О. В. Основи культури і техніки мовлення : навчально-методичний посібник. Біла Церква, 2014. 189 с.

21. Котик Т.М. Методика навчання української мови в початковій школі : Навчально-методичний посібник для студентів дистанційної форми навчання спеціальності «Початкова освіта» Івано-Франківськ, 2015. 295с
22. Лобчук О.Г. Навчання мовленнєвої діяльності на уроках мови.1-4 класи: навч.-метод. посібник / О.Г. Лобчук.- Освіта України, 2011.- 120с.
23. Павленко Л.П. Сучасний урок в початковій школі. 68 уроків з розвитку зв'язного мовлення у 1-4 класах.Х.: Вид. к... «Основа», 2005.Ч. 1.112с.; Ч. 2.-112с.
24. Павленко Л.П. Сучасний урок в початковій школі. 68 уроків з розвитку зв'язного мовлення у 1-4 класах. Х.: Вид. к... «Основа», 2005. Ч. 1. 112с.; Ч. 2.-112с.
25. Петлюшенко Н. Упровадження комп'ютерних технологій у початковій школі. Початкове навчання і виховання. 2012. № 1 – С. 12-15.
26. Петрик О. Навчання грамоти дітей шестирічного віку. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС Лтд», 2001. 96с.
27. Пометун О.І. Пироженко Л.В.. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Науково-методичний посібник. К. : А.С.К., 2006. 192 с.
28. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. К., 2007. 144 с.
29. Пономарьова К. Компетентнісний підхід у навчанні грамоти першокласників. Початкова школа, 2012. №9. С. 35-40.
30. Савченко О. Дидактика початкової освіти. К: Грамота, 2012. С. 336-362.
31. Савченко О.Я. Сучасний урок у початкових класах. К.: Магістр. 1997.256 с.
32. Товканець Г., Мартин О. Розвиток зв'язного мовлення та культури спілкування учнів початкових класів на уроках мовно-літературної освітньої галузі. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота», Випуск 2 (55). 2024. С. 111 – 115.

Інформаційні ресурси

1. <http://msu.edu.ua/library/biblioteka-sohodni> /веб-сторінка бібліотеки МДУ.
2. <http://msu.edu.ua/library/elektronnyj-kataloh> /електронний каталог бібліотеки МДУ.
3. <http://msu.edu.ua/library/cul-online> / [CUL-online](#) бібліотеки МДУ.
4. www.mon.gov.ua – веб-сторінка Міністерства освіти і науки України.
5. www.nbuv.gov.ua – веб-сторінка бібліотеки ім. Вернадського.
6. <http://bibliofond.ru/> – сайт бібліотеки наукової та студентської інформації.
7. <http://mklibrary.ucoz.org> / [Мукачівська центральна районна бібліотека](#)
8. <http://metodportal.net/node> - методичний портал.
9. <http://www.pochatkova-shkola.net/journal.htm>-журнал «Початкова школа»
10. <http://pochatkova8.at.ua/> - веб-сторінка початкової школи.
11. <http://www.osvita.org.ua/iresource/?cmd=cat&num=4&ctg=19>-Початкова школа // ...каталог // Каталог освітніх сайтів // Освітній портал.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Методика навчання української мови в початкових класах – це:

1. Педагогічна наука, що визначає теоретичні засади навчання мови учнів I-4 класів і рекомендує найефективніші методи і прийоми удосконалення мовленнєвого розвитку молодших школярів, формування у них засобами мови і літератури наукового уявлення про мову як знакову систему.

2. Педагогічна наука, що визначає методи і прийоми удосконалення мовленнєвого розвитку молодших школярів, формування у них засобами мови і літератури наукового уявлення про мову як знакову систему.

3. Лінгвістична наука, що визначає теоретичні засади навчання мови учнів I—4 класів і рекомендує найефективніші методи і прийоми удосконалення мовленнєвого розвитку молодших школярів, формування у них засобами мови і літератури наукового уявлення про мову як знакову систему.

2. Методика української мови як наука спирається на суміжні дисципліни:

1. Мовознавство, літературознавство, педагогіку, психологію, логіку, хімію.

2. Філософію, логіку, педагогіку, математику, психолінгвістику, літературознавство.

3. Лінгвістику, літературознавство, філософію, педагогіку, психологію, анатомію і фізіологію.

3. Основним принципом навчання грамоти за звуковим аналітико-синтетичним методом є:

1. Наочність.

2. Частотність.

3. «Від звука до букви».

4. Складове читання

1. Скільки літер в українській мові використовується для позначення голосних звуків?

Шість.

Десять.

Чотири.

2. Які з груп приголосних не можуть бути м'якими?

1. Передньоязикові.

2. Губні.

3. Середньоязикові.

4. Шиплячі

6. Прийомами звукового синтезу є:

1. Утворення відкритих складів, злиття приголосного з усіма вивченими голосними, до названого складу дібрати подібний з м'яким приголосним, утворити сполучення звуків за зразком, утворити сполучення аналогічні (з іншими звуками).

2. Утворення злиття приголосного з голосним, добір подібного складу з м'яким приголосним, утворення аналогічних звукових сполучень.

3. Утворення злиття з приголосного і голосного, утворити склад з трьох звуків, утворення складу приголосного з усіма вивченими голосними, підбір складу з м'яким приголосним, утворення сполучень за зразком, утворення аналогічних звукових сполучень.

7. Буквоскладальний синтетичний, складовий синтетичний, звуковий аналітичний, звуковий синтетичний, звуковий аналітико-синтетичний – це:

1. Прийоми навчання грамоти.
2. Методи навчання грамоти;
3. Принципи навчання грамоти.

8. Робота над наголошуванням і вимовою слів передбачає:

1. Постійну увагу вчителя до правильного наголошування і чіткості вимови учнями звуків і слів лише на уроках читання.
2. Постійну увагу вчителя до правильного наголошування і чіткості вимови учнями звуків і слів тільки на уроках української мови.
3. Постійну увагу вчителя до правильного наголошування і чіткості вимови учнями звуків і слів на усіх уроках.

9. На яких теоретичних положеннях ґрунтується засвоєння учнями лексичної системи мови?

1. Слово – центральна одиниця мовлення, єдність лексичного і граматичного значення слова, семантична єдність словоформ, слово – носій різних лексичних значень, стилістична зумовленість уживання слова, принципи навчання лексикології.
2. Слово входить до лексичної пари, стилістична зумовленість уживання, слово – носій різних лексичних значень, семантична єдність словоформ, єдність лексичного і граматичного значень слова, будова слова.
3. Слово – носій різних лексичних значень, слово – центральна одиниця мовлення, єдність лексичного і граматичного значень слова, семантична єдність словоформ, слово входить до лексичної пари, стилістична зумовленість уживання слова.

10. У котрому рядку правильно вказані основні види вправ з фразеології?

1. Відшукування фразеологізмів у тексті, з'ясування граматичної будови фразеологізму, відшукування фразеологізмів у словнику, знаходження і виправлення помилок у вживанні фразеологізмів, установлення синонімічних та антонімічних відношень між словами й фразеологізмами, з'ясування стилістичної ролі фразеологізмів у тексті.
2. Відшукування фразеологізмів у тексті, з'ясування лексичного значення фразеологізму, відшукування фразеологізмів у словнику, знаходження і виправлення помилок у вживанні фразеологізмів, установлення синонімічних та антонімічних відношень між словами й фразеологізмами, з'ясування стилістичної ролі фразеологізмів у тексті.
3. Відшукування фразеологізмів у тексті, з'ясування лексичного значення фразеологізму, відшукування фразеологізмів у словнику, знаходження і виправлення помилок у вживанні фразеологізмів, установлення синонімічних та антонімічних відношень між словами й фразеологізмами, з'ясування морфологічної будови фразеологізмів у тексті.

11. У процесі роботи над синонімами вчитель має сформулювати у дітей уміння:

1. Розрізняти в мовленні близькі за значенням слова, добирати синоніми, замінювати в тексті те чи інше слово відповідним синонімом, самостійно вживати в готовому тексті дібране за смислом синонімічне слово, самостійно підбирати спільнокореневі слова.

2. Розрізняти в мовленні близькі за значенням слова, добирати синоніми, замінювати в тексті те чи інше слово відповідним синонімом, самостійно вживати в готовому тексті дібране за смислом синонімічне слово, самостійно вибирати із свого лексичного запасу найбільш влучний для висловлення власної думки синонім.

3. Добирати синоніми, замінювати в тексті те чи інше слово відповідним синонімом, самостійно вживати в готовому тексті дібране за смислом синонімічне слово, самостійно вибирати із свого лексичного запасу найбільш влучний для висловлення власної думки синонім.

13. Серед прийомів розкриття лексичного значення слів вкажіть неправильну відповідь:

1. Наочний.
2. Контекстуальний.
3. Тлумачний.
4. Добір синонімів.
5. Морфемний аналіз слова.

14. Джерелами наповнення словника учнів є:

1. Мовленнєве оточення в сім'ї, серед друзів; книги, засоби масової інформації; навчальна діяльність у школі; словники, довідники, добір синонімів.

2. Мовленнєве оточення в сім'ї, серед друзів; книги, засоби масової інформації; навчальна діяльність у школі; словники, довідники, вибір з тексту синонімів.

3. Мовленнєве оточення в сім'ї, серед друзів; книги, засоби масової інформації; навчальна діяльність у школі; словники, довідники.

15. Яким способом найдоцільніше пояснити учням значення слова «Доброзичливий»?

1. Підбір синонімів.
2. Підбір антонімів.
3. Словотвірний аналіз.

16. Яким способом найдоцільніше пояснити учням значення слова «Гомоніти»?

1. Показ предмета чи дії;
2. Добір синоніма;
3. Розгорнутим описом.

17. За яким принципом правопису написання кожної літери відповідає вимові і перевіряється нею?

1. Фонетичним.
2. Історичним.

3. Смысловим.
4. Морфологічним.

18. У котрому рядку допущена помилка у визначенні?

1. Будова слова – розділ мовознавства, в якому розглядаються значущі частини слова, відношення між спільнокореневими словами.
2. Словотвір – розділ мовознавства, що вивчає творення нових слів.
3. Основа слова – це частина слова без закінчення, яка служить для зв'язку слів у реченні.

19. Учні повинні усвідомити такі головні ознаки закінчення:

1. Змінна частина слова, за допомогою закінчень утворюються різні форми слова, змінюється відтінок у значенні слова, закінчення стоїть у кінці змінюваного слова.
2. Змінна частина слова, за допомогою закінчень утворюються різні форми слова, закінчення служить для зв'язку слів у реченні і стоїть у кінці змінюваного слова.
3. Змінна частина слова, за допомогою закінчень утворюються різні форми слова, закінчення служить для зв'язку слів у реченні.

20. Одним із завдань мовленнєвої роботи на лексичному рівні є:

1. Робота над дикцією
2. Боротьба з нелітературними словами (діалектизмами, жаргонізмами, русизмами).
3. Формування орфографічних навичок.
4. Робота над пунктуацією.

21. Із яким терміном не ознайомлюються молодші школярі?

1. Особові займенники.
2. Неозначена форма дієслова.
3. Вказівні займенники.

22. У котрому рядку правильно вказана послідовність визначення роду прикметників?

1. Знайти іменник, з яким зв'язаний прикметник, визначити рід прикметника, визначити рід іменника.
2. Знайти іменник, з яким зв'язаний прикметник, визначити рід іменника, за родом іменника визначити рід прикметника.
3. Визначити рід іменника, за родом іменника визначити рід прикметника.

23. На чому ґрунтується вміння учнів розпізнавати частини мови?

1. На фонетичних ознаках, на вмінні правильно поставити до слова граматичне питання, на врахуванні формально-граматичних показників кожної частини мови.
2. На лексичних ознаках (іменник – назва предмета, прикметник – назва ознаки. дієслово – назва дії), на вмінні правильно поставити до слова граматичне питання, на врахуванні формально-граматичних показників кожної частини мови.

3.. На лексичних ознаках (іменник – назва предмета, прикметник – назва ознаки. дієслово – назва дії), на вмінні правильно поставити до слова граматичне питання, на врахуванні словотвірних особливостей кожної частини мови.

24. З якою метою послідовно виконуються такі дії: з'ясувати, скільки предметів називає іменник, дібрати до іменників слова він, вона, воно або вони?

- 1.Для визначення числа іменників.
- 2.Для визначення роду іменників.
- 3.Для визначення змінювання займенників.

25.Вивчення іменника в початкових класах передбачає:

1.Формування граматичного поняття про іменник, формування навичок правопису відмінкових закінчень іменників, збагачення словника учнів новими іменниками і розвиток навичок точного використання їх у мові.

2.Розширення знань про лексичне значення слова, формування навичок правопису відмінкових закінчень іменників, збагачення словника учнів новими іменниками і розвиток навичок точного використання їх у мові.

3.Формування граматичного поняття про іменник, формування навичок правопису відмінкових закінчень іменників, збагачення словника учнів антонімами, синонімами, омонімами.

26. У котрому рядку правильно вказана послідовність морфологічного розбору прикметника у 4 класі?

- 1.Частина мови, початкова форма, на яке питання відповідає, рід, відмінок, число, яким членом речення є.
- 2.Частина мови, початкова форма, з яким іменником зв'язаний, на яке питання відповідає, рід, відмінок, число, яким членом речення є.
- 3.Частина мови, початкова форма, з яким іменником зв'язаний, на яке питання відповідає, рід, відмінок, число.

27.У котрому рядку правильно вказана послідовність морфологічного розбору дієслова у 4 класі?

- 1.Частина мови, початкова форма, на яке питання відповідає, з якими словами в реченні зв'язане, дієвідміна, час, число, рід, яким членом речення є.
2. Частина мови, початкова форма, на яке питання відповідає, дієвідміна, час, число, рід, яким членом речення є.
- 3.Частина мови, початкова форма, на яке питання відповідає, з якими словами в реченні зв'язане, дієвідміна, час, число, яким членом речення є.

28.У процесі вивчення дієслова необхідно сформувати у дітей такі вміння:

1.Вживати ці дієслівні форми в реченнях і зв'язних висловлюваннях, переконструйовувати тексти шляхом зміни дієслівних форм, визначати дієслова I і II дієвідмини з опорою на закінчення в 3-й особі множини.

2.Змінювати дієслова за особами і числами в теперішньому і майбутньому часі за зразком, переконструювати тексти шляхом заміни дієслівних форм, визначати дієслова I і II дієвідміни з опорою на закінчення в 3-й особі множини.

3.Змінювати дієслова за особами і числами в теперішньому і майбутньому часі за зразком, вживати ці дієслівні форми в реченнях і зв'язних висловлюваннях, переконструювати тексти шляхом заміни дієслівних форм, визначати дієслова I і II дієвідміни з опорою на закінчення в 3-й особі множини.

29.У процесі вивчення числівника в учнів необхідно сформувати такі вміння:

1. Упізнавати серед слів числівники, ставити до них питання скільки?, який?, яка?, яке?, котрі?, правильно вимовляти і писати числівники, ставити питання до кількісних і порядкових числівників (без уживання терміна), вживати правильні форми на означення часу протягом доби, будувати словосполучення з числівниками за зразком.

2. Упізнавати серед слів числівники, ставити до них питання скільки?, котрий?, котра?, котре?, котрі?, правильно вимовляти і писати числівники, ставити питання до кількісних і порядкових числівників (без уживання терміна), вживати правильні форми на означення часу протягом доби, будувати словосполучення з числівниками за зразком.

3.Упізнавати серед слів числівники, ставити до них питання скільки?, котрий?, котра?, котре?, котрі?, ставити питання до кількісних і порядкових числівників (без уживання терміна), вживати правильні форми на означення часу протягом доби, будувати словосполучення з числівниками за зразком.

30.У котрому рядку правильно вказано вправи з синтаксису залежно від ступеня самостійності і пізнавальної активності учнів?

- 1.На основі зразка, конструктивні, творчі.
2. На основі зразка, конструктивні, синтетичні.
- 3.На основі зразка, аналітичні, синтетичні.

31.У котрому твердженні допущена помилка?

- 1.До пунктуаційних помилок належать порушення, пов'язані з неправильним уживанням розділових знаків під час членування мовлення на речення.
- 2.Кожна пунктуаційна помилка є наслідком недотримання певного принципу правопису.
- 3.До пунктуаційних помилок призводить ігнорування принципів уживання розділових знаків.

32.Працьовита бджілка збирає мед. – бджілка (що робить?) збирає, бджілка (яка?) працює, збирає (що?) мед. Подана вправа ілюструє:

- 1.Поширення речень за питаннями.
- 2.Виділення словосполучень у реченні.
3. Встановлення зв'язків між членами речення за допомогою питань.
- 4.Складання речення зі слів.

33.Основною ознакою однорідних членів речення для молодших школярів є така:

1.Однорідні члени відповідають на одне і те саме запитання і зв'язані з одним і тим самим словом.

2.Однорідними можуть бути підмети, присудки і другорядні члени речення.

3.При однорідних членах можуть бути залежні слова.

34.У котрому рядку подано правильне твердження?

1.У початковій школі формування культури спілкування здійснюється у процесі вивчення елементів синтаксису.

2.У початковій школі формування культури спілкування здійснюється у процесі вивчення лексичного значення слова.

3.Формування культури мовлення і спілкування – це виховання навичок літературного спілкування, пропагування і використання літературних норм у повсякденному мовленні.

35.Критеріями культури мовлення і спілкування є:

1.Змістовність, логічність, точність, багатство, мовленнєва діяльність, правильність, комунікативне спрямування.

2.Змістовність, логічність, точність, багатство, виразність, чистота, правильність, комунікативне спрямування.

3.Змістовність, логічність, точність, багатство, правильність, комунікативне спрямування.

36.До вправ на побудову діалогу не належить:

1. Фрагмент сюжетно-рольових ігор.
2. Інсценування ситуацій.
3. Побудова діалогічної бесіди.
4. Опрацювання художніх діалогічних текстів.
5. Виступ на певну тему

37.До яких принципів методики навчання української мови належать такі: *увага до матерії мови; розуміння мовних значень, координації усного і писемного мовлення:*

1. педагогічних;
2. лінгводидактичних;
3. психологічних;
4. мовних.

38.До якого із рівнів розвитку зв'язного мовлення молодших школярів належить уточнення, збагачення, активізації словника, усунення нелітературних слів?

1. вимовного;
2. лексичного;
3. морфологічного;
4. синтаксичного;

39. Серед указаних рівнів розвитку зв'язного мовлення молодших школярів знайдіть «зайві»:

1. вимовний;
2. комунікативний; діалогічний;
3. лексичний;
4. рівень словосполучення і речення;
4. текстовий;

40. Зміст навчання української мови в початковій школі визначають:

1. підручники з української мови;
2. навчальна програма з української мови;
3. посібник для вчителів;
4. методичні рекомендації;
5. державний стандарт початкової загальної освіти галузі «Мови і літератури»; навчальна програма з української мови.

41. Знайдіть помилку в класифікації диктантів у процесі вивчення основ орфографії:

1. аналітичні;
2. слухові;
3. зорово-слухові;
4. синтетичні; аналітичні.

42. Орфографічна навичка – це:

1. автоматизована дія, яка формується на основі умінь, пов'язаних із засвоєнням комплексу знань і їх застосуванням на письмі;
2. система правил правопису;
3. написання, що відповідає правилу орфографії;
4. система правил, що регламентують вимову слова.

50. Які з наведених вправ не належать до орфографічних?

1. списування;
2. диктанти;
3. орфографічний розбір;
4. усні перекази; усні твори;
5. контрольний диктант.

51. Укажіть найбільш повну відповідь щодо визначення аналітичних вправ.

Аналітичні вправи – це вправи:

1. під час виконання яких переважає аналітична діяльність учнів: спостереження над мовою, граматичний розбір у різних варіантах, орфографічне коментування і т.п.;
2. під час виконання яких переважає репродуктивна діяльність учнів: дослівне списування, імітативні вправи і т.п.;
3. під час виконання яких обґрунтовується висловлена думка щодо вивченого граматичного поняття;
4. складання речення.

52. Знайдіть неправильну відповідь серед указаних учнівських умінь роботи із синонімами:

1. визначати синоніми;
2. добирати близькі за значенням слова;
3. замінювати в тексті те чи інше слово відповідним синонімом;
4. самостійно вживати в готовому тексті дібране за смыслом синонімічне слово;
5. самостійно вибирати із свого лексичного запасу найбільш влучний для висловлення власної думки синонім;
6. вводити синоніми тільки у словосполучення, не складаючи речення чи текст; знати тільки формулювання правила.

53. Яка тема на вивчення однорідних членів речення не передбачена програмою початкової школи?

однорідні члени відповідають на одне і те саме запитання і зв'язані з одним і тим самим словом;

однорідними можуть бути підмети, присудки і другорядні члени речення; 3) при однорідних членах можуть бути залежні слова;

однорідні члени поєднуються за допомогою інтонації і сполучників і(й), а, але;

при відсутності сполучників між однорідними членами ставляться кома, двокрапка, тире; узагальнюючі слова при однорідних членах речення; при відсутності сполучників між однорідними членами ставляться кома, двокрапка, тире.

54. Які словосполучення в термінології учня початкової школи є помилковими:

1. друкована буква;
2. нова літера;
3. тверда приголосна; м'яка буква; голосна буква.
4. голосний звук;
5. рукописна буква;
6. приголосний звук.

55. Комунікативна компетентність передбачає:

1. вивчення теоретичного матеріалу з української мови;
2. здатність особистості застосовувати у конкретному спілкуванні знання мови, володіння різними соціальними ролями;
3. здатність особистості читати і писати;
4. здатність особистості до говоріння.

56. Методика навчання української мови використовує:

1. тільки загальнодидактичні принципи навчання;
2. тільки лінгводидактичні принципи навчання;
3. загальнодидактичні й лінгводидактичні принципи навчання;
4. тільки власне методичні принципи.

57. Які прийоми становлять підґрунтя основного методу навчання грамоти?

1. узагальнення та систематизації;
2. аналізу та синтезу;
3. аналізу та порівняння;
4. порівняння, синтезу.

58.Методи розвитку мовлення такі:

імітаційні, конструювання, комунікативні;
комунікативні, евристичний, розповідь;
пояснення, розповідь, бесіда;
пояснювально-ілюстративний, наочний.

59.Розвиток зв'язного мовлення учнів передбачає роботу за напрямками:

побудова переказів і творів;
удосконалення і розвиток діалогічного та монологічного мовлення;
складання словосполучень і речень;
побудова усних текстів.

60.Під орфографічною грамотністю слід розуміти:

уміння правильно вживати графічні засоби (букви, дефіс) для відтворення усного мовлення на письмі відповідно до прийнятих правил правопису;
уміння писати слова під диктовку;
уміння писати слова під диктовку та їх коментувати;
навчання грамоти.

61. Сучасна методика з навчання орфографії класифікує правила так:

прості й складні;
залежно від принципів написання;
одноваріантні, двоваріантні, правила-рекомендації;

62. Перелік слів, правопис яких слід запам'ятати, подається у :

навчальній програмі з української мови;
Державному стандарті початкової загальної освіти;
спеціальній методичній літературі;
вчителем у залежності від теми.

63. З поняттям «текст» у другому класі вчителю доцільно знайомити учнів методом:

- 1.розповіді;
- 2.пояснювально-ілюстративним з прийомом порівняння;
- 3.наочним;

64. Етапність процесу вивчення лексики:

усний, письмовий;
вимовний, текстовий;
пропедевтичний, спеціальний, аспектний (удосконалення лексикологічних умінь);

діалогічний, монологічний.

65. Розбір слів за будовою учні початкової школи проводять у такій послідовності:

основа, закінчення, корінь, суфікс, префікс;
закінчення, основа, визначення спільнокоренових слів, корінь, суфікс, префікс;
корінь, суфікс, префікс, закінчення, основа;
префікс, корінь, суфікс.

66. Частини мови *іменник, прикметник, дієслово* вивчаються у 2-4 класах поетапно в розділах програми:

«частини мови»;
«слово», «частини мови»;
«слово»;

67. Ознайомлення з прислівником як частиною мови доцільно провести:

методом дедукції на основі речення (тексту);
методом практичних вправ;
на основі слова;
методом аналізу будови слова.

68. Методика навчання мови як навчальна дисципліна, складається з :

Теоретичної частини мовознавства
Теоретичної і практичної частини
дидактичних принципів навчання
з 12 мовознавчих розділів

69. Відповідно до нових освітніх програм початковий курс мовно-літературної освіти реалізовується у таких змістових лініях :

мовлення, соціокультурна, діяльнісна
мовлення, аудіювання, читання, письмо
"Взаємодіємо усно", "взаємодіємо письмово", "Читаємо", "Досліджуємо мовлення та мовні явища", "Досліджуємо медіа"
"Тетатралізуємо", "Досліджуємо медіа", "Читаємо"

70. Змістова лінія «Взаємодіємо усно» спрямована на формування в молодших школярів умінь :

сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях; спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей.
сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію.
спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей;
будувати монологічні усні та письмові зв'язні висловлення

71. Змістова лінія «Читаємо» передбачає формування в учнів умінь :

працювати з інформацією в різних форматах, застосовувати її в навчально-пізнавальних, комунікативних ситуаціях, практичному досвіді;
 повноцінної навички читання, умінь самостійно вибирати й опрацьовувати літературні тексти, висловлювати своє ставлення до прочитаного;
 сприймати художній текст як засіб збагачення особистого емоційно-чуттєвого, соціального досвіду;
 користуватися раціональними прийомами пошуку потрібної інформації в різних джерелах.

72. Змістова лінія «Взаємодіємо письмово» спрямована на формування в молодших школярів :

повноцінної навички письма;
 умінь висловлювати свої думки, почуття і ставлення;
 умінь взаємодіяти з іншими людьми в письмовій формі;
 уміння виявляти себе в усних формах мовлення.

73. Змістова лінія «Досліджуємо медіа» передбачає такі види роботи з доступними медіапродуктами:

аналіз, інтерпретацію, критичне оцінювання інформації в медіатекстах
 створення найпростіших інформаційних програм;
 створення власних простих медіапродуктів;
 проходження завдань в онлайн-сервісах.

74. На опанування початкових лінгвістичних знань, норм літературної вимови та правил українського правопису спрямована змістова лінія :

"Взаємодіємо усно"
 "Взаємодіємо письмово"
 "Досліджуємо мовні явища"
 "Досліджуємо медіа"

75. Виберіть ту змістову лінію, якою різняться освітні програми за редакцією О.Савченко та Р.Шияна

"Досліджуємо медіа"
 "Взаємодіємо письмово"
 "Театралізуємо"
 "Досліджуємо мовні явища"

76. Змістова лінія "Театралізуємо" передбачає :

залучення учнів до сценічної творчості, в умовах якої школярі набувають акторського досвіду;
 розвиток у дитини емоційного інтелекту, творчого мислення, самосвідомості й самоєфективності, уміння мобілізувати інших;
 уміння долати бар'єри, пов'язані з неоднозначністю, невизначеністю та ризиками, співпрацювати з іншими особами.
 опрацювання літератури про театр

77. Виберіть найбільш точну і правильну відповідь: Завдання навчального предмета «Читання» в початкових класах полягає у:

навчанні дітей читати та аналізувати художні тексти;
 навчанні дітей переказувати тексти;
 формуванні навички якісного читання та самостійного читання;
 удосконаленні навички самостійного читання та читання під керівництвом вчителя.

78. Основним принципом навчання грамоти за звуковим аналітико-синтетичним методом є:

Наочність.
 «Від звука до букви»
 Частотність.
 Складове читання.

79. Уроки читання з узагальнення вивченого матеріалу відрізняються від уроків вивчення нового матеріалу тим, що:

на уроці узагальнення немає такого етапу як перевірка домашнього завдання;
 на уроці узагальнення не читають, а тільки опитують учнів;
 на уроці узагальнення відбувається систематизація одержаних відомостей і знань з певної теми, удосконалюються навички правильного читання;
 на уроці узагальнення відбувається систематизація одержаних відомостей і знань з певної теми, удосконалюються вміння запам'ятовувати художні тексти.

80. До прийомів звукового аналізу не належить:

Підкреслене вимовляння одного із звуків у слові.
 Виділення звука зі слова на основі словесного опису і спостереження за артикуляцією.
 Зіставлення слів, які різняться одними звуком.
 Усічення, нарощування букв, складів на початку і в кінці слів

81. Порядок розміщення і вивчення літер у сучасних букварях відбувається з урахуванням:

Порядку їх розташування у сучасному алфавіті.
 Їх частотності в українському письмі.
 Особливостей написання.
 Особливостей звучання.

82. У котрому рядку правильно вказані способи пояснення значення слів?

Найпростіший словотвірний аналіз, показ предмета чи його зображення, показ малюнків, самостійне пояснення значення слова.

Словесний опис, показ опудал, показ натуральних предметів, тлумачення слів.

Показ предмета чи його зображення, використання контексту, найпростіший словотвірний аналіз, тлумачення слів за допомогою різних прийомів.

83. Яке із вказаних джерел збагачення словникового запасу учнів є педагогічно неконтрольованим?

Мовлення вчителя.

Тексти підручників.

Спеціально розроблені лексичні вправи.

Твори художньої літератури.

Мовлення батьків.

84. Які головні ознаки повинні засвоїти учні при вивченні закінчення?

Закінчення – це змінна частина слова, за допомогою закінчень утворюються різні форми слова, закінчення служить для зв'язку слів у реченні, закінчення стоїть у кінці змінюваного слова.

Закінчення – це змінна частина слова, за допомогою закінчень утворюються різні форми слова, закінчення служить для зв'язку слів у реченні, закінчення є частиною основи слова.

Закінчення – це змінна частина слова, за допомогою закінчень утворюються нові слова, закінчення служить для зв'язку слів у реченні, закінчення стоїть у кінці змінюваного слова.

85. У котрому рядку правильно вказана послідовність звуко-буквеного аналізу слова?

Вимовити слово по складах, скласти звукову модель слова, назвати кількість складів, визначити наголошений склад, вимовити послідовно звуки, вимовити голосні, приголосні, м'які, тверді, записати слово, визначити кількість букв і співставити їх з кількістю звуків.

Вимовити слово по складах, скласти звукову модель слова, записати слово, назвати кількість складів, визначити наголошений склад, вимовити послідовно звуки, вимовити голосні, приголосні, м'які, тверді, визначити кількість букв і співставити їх з кількістю звуків.

Вимовити слово по складах, скласти звукову модель слова, назвати кількість складів, вимовити послідовно звуки, вимовити голосні, приголосні, м'які, тверді, визначити наголошений склад, записати слово, визначити кількість букв і співставити їх з кількістю звуків.

86. Який із видів диктантів передбачає недослівний запис тексту і є підготовчим етапом до такого виду роботи, як переказ?

Пояснювальний.

Контрольний.

Вільний.

Творчий.

87. На чому ґрунтується уміння учнів розпізнавати частини мови?

На фонетичних ознаках, на вмінні правильно поставити до слова граматичне питання, на врахуванні формально-граматичних показників кожної частини мови.

На лексичних ознаках (іменник – назва предмета, прикметник – назва ознаки, дієслово – назва дії), на вмінні правильно поставити до слова граматичне питання, на врахуванні формально-граматичних показників кожної частини мови.

На лексичних ознаках (іменник – назва предмета, прикметник – назва ознаки. дієслово – назва дії), на вмінні правильно поставити до слова граматичне питання, на врахуванні словотвірних особливостей кожної частини мови.

88. Внаслідок вивчення відмінювання іменників учні повинні усвідомити:

Зміна іменників за відмінками служить для зв'язку їх з іншими словами, крім відмінкових закінчень для зв'язку слів використовують прийменники, відмінки можуть вживатися як з прийменниками, так і без них.

Зміна іменників за відмінками служить для зв'язку їх з іншими словами, крім відмінкових закінчень для зв'язку слів використовують прийменники, називний і давальний відмінки ніколи не вживаються з прийменниками, а місцевий – без прийменників.

Зміна іменників за відмінками служить для зв'язку їх з іншими словами, крім відмінкових закінчень для зв'язку слів використовують сполучники, називний і давальний відмінки ніколи не вживаються з прийменниками.

89. Відповідно до вимог програми вивчення «Дієслова» учні 4 класу мають знати:

Дієслова теперішнього і майбутнього часу змінюються за особами, числами і відмінками, усі дієслова поділяються на дієвідміни.

Дієслова теперішнього і майбутнього часу змінюються за особами і числами, усі дієслова поділяються на три дієвідміни.

Дієслова теперішнього і майбутнього часу змінюються за особами і числами, усі дієслова поділяються на дієвідміни.

90. Недостатнє орієнтування у структурі речення зумовлює:

Пунктуаційні помилки.

Орфографічні помилки.

Семантичні помилки.

Примітка: при складанні тестових завдань частково використано матеріал із сайту:

<https://naurok.com.ua/test/ispit-22-shk-sk-metodika-navchannya-movno-literaturno-osvitno-galuzi-848728.html>

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ

Схема аналізу підручників з навчання грамоти

I. Вихідні відомості про підручник.

1. Автор (авторський колектив).
2. Назва видавництва, рік видання.
3. Обсяг (кількість сторінок), розміри, вага.
4. Загальна відповідність Державному освітньому стандарту.
5. За якою програмою створено підручник (державною, авторською)?

Наявність авторської концепції щодо створення підручника з навчання грамоти, її основна суть.

II. Добуквена частина.

1. Обсяг (кількість сторінок).
2. Які основні програмові завдання розв'язуються в цій частині підручника?
3. Яку систему умовних позначень обрано для формування в учнів узагальненого уявлення про одиниці мови і мовлення – речення, слово, склад, звук? Якою мірою умовні позначення відображають лінгвістичну природу кожної мовної одиниці, її істотні ознаки?

4. Як зміст ілюстративного матеріалу (сюжетні ілюстрації, предметні малюнки) сприяє розвитку мовлення учнів, збагаченню їхнього словникового запасу?

5. Наявність у цій частині підручника матеріалу, призначеного для формування в учнів загальнонавчальних умінь і навичок, зокрема організаційних, загальнопізнавальних.

III. Буквена частина.

1. Послідовність вивчення букв українського алфавіту. За яким принципом, дидактичним міркуванням це здійснено?

2. Чи ділиться буквений період на етапи? У чому це виявляється? Чи співвідносяться ці етапи із сучасним методом навчання грамоти?

3. Наявність у підручнику системи звукового і звуко-буквеного аналізів. Співвідношення часткового й повного аналізів.

4. Які букви (на позначення голосних і приголосних звуків) винесено на початок буквеного періоду? Яка система їх подачі на сторінці чи сторінковому розвороті «Букваря»?

5. Чи застосовано в «Букварі» вправи на формування способів читання? Які одиниці мови лежать в основі способу читання? Чи дотримано науковий підхід до поділу слів на склади?

6. Характеристика системи підготовчих вправ перед читанням мікротекстів, текстів (колонки слів, принципи їх укладання; матеріал для звуко-буквеного синтезу; для відпрацювання способу читання, для розвитку мовлення й мислення).

7. Спосіб ознайомлення з читанням слів, у яких наявні м'які приголосні звуки. На якому етапі буквеного періоду відбувається це ознайомлення?

8. Яку систему вивчення букв ь, я, ю, є запроваджено в «Букварі»? Наскільки ця система співвідноситься зі звуковим значенням цих букв в українській фонетиці і графіці?

9. Аналіз текстів буквеного періоду (доступність, художність, відповідність дитячим інтересам). Співвідношення прозових і віршових текстів. Виховний потенціал текстового матеріалу. Чи використовуються тексти, надруковані рукописним шрифтом? Їх призначення в «Букварі».

10. Наявність у «Букварі» текстів, що належать до так званих малих жанрів (зазначити ці жанри), їх зв'язок з іншим навчальним матеріалом сторінки або розвороту – дотримання логіко-методичної та тематичної цілісності матеріалу на опрацювання літер (показати вдалі і невдалі приклади).

11. Наявність і функції матеріалу післябуквеного періоду навчання грамоти, його спрямованість на забезпечення принципу перспективності в навчанні молодших школярів української мови.

IV. Художнє і технічне оформлення підручника.

1. Зміст обкладинки, наскільки вона відображає специфіку і функції підручника з навчання грамоти.

2. Оформлення форзаців: яку інформацію вони несуть для учнів у процесі опанування грамоти.

3. Наявність апарату орієнтування в підручнику, його логічність і доступність для першокласників.

4. Цілісність художнього оформлення книги, дотримання певного стилю щодо ілюстрацій.

5. Загальний макет підручника: побудова сторінкового розвороту, наповнення його різноманітними навчальними елементами, їх дидактична доцільність і ефективність для успішного засвоєння нової літери.

6. Наявність у «Букварі» ігрового матеріалу, його дидактичні функції та роль у забезпеченні інтересу учнів до навчання.

7. Відповідність шрифту державним стандартам та віковим особливостям першокласників.

8. Аналіз побудови сторінок і розворотів «Букваря» з погляду загальних гігієнічних вимог до підручника: обсяг текстів, довжина робочого рядка, довжина речень, кількість слів на сторінці, які вимагають окремого тлумачення тощо.

Спостереження та аналіз уроків читання в період навчання грамоти.

1. Спостереження і запис уроку читання в період навчання грамоти.
2. Визначення основних етапів уроку.
3. Характеристика змісту проведення кожного етапу уроку:
 - а) Як організований клас до уроку? Скільки часу займає організація класу? Як її досягає учитель?
 - б) Повторення раніше засвоєного (Що було повторено, прийоми роботи, кількість учнів, що брали участь у повторенні). Скільки часу витрачено.
 - в) Яка послідовність у поясненні нового матеріалу. Доцільність етапів, видів роботи і методичних прийомів.
 - г) Як здійснювалось вироблення умінь і навичок:
 - характер вправ на аналіз і синтез;
 - уміння виконувати звуко-буквений аналіз;
 - робота з розрізною азбукою, друкування;
 - робота з букварем, її види;
 - розвиток навичок читання;
 - формування елементарних граматичних уявлень;
 - рівень умінь і навичок учнів. Спосіб читання (побуквене, поскладове, цілими словами; – організація роботи з книгою.
 - д) Як провів учитель підсумок уроку і дав домашнє завдання.
4. Загальні висновки про урок.
 - 1). Насиченість уроку. Ефективність уроку. Якість використання різноманітних прийомів.
 - 2). Зв'язок навчання і виховання.
 - 3). Розвиток мислення і мовлення дітей.
 - 4). Використання ТЗН, наочних посібників, роздаткового матеріалу.
 - 5). Самостійна робота учнів на уроці.
 - 6). Активність учнів на уроці; диференційований підхід до навчання читати.
 - 7). Взаємини вчителя і учнів.

ГОТУЄМОСЯ ДО УРОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Тема уроку: СКЛАДАННЯ РЕЧЕНЬ ЗА МАЛЮНКОМ. ПОДІЛ СЛІВ НА СКЛАДИ. ПИСЬМО ПРЯМИХ І ПРЯМИХ З НИЖНІМ ТА ВЕРХНІМ ЗАОКРУГЛЕННЯМ

Мета: закріплювати вміння правильно тримати олівець; формувати вміння орієнтуватися на сторінці зошита; вдосконалювати навички правильного сидіння за партою під час письма; вчити писати прямі і прямі із нижнім та верхнім заокругленням; розвивати зв'язне мовлення учнів, стійку увагу;

виховувати охайність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Повторення правил сидіння за партою

– Де стоять ваші ніжки?

– Як тримаємо спинки?

– Де лежать лікті?

– Як нахилена голова?

– Виміряємо відстань між партою і грудьми. (Діти приставляють до грудей долоні.) Учні вправляються у правильному сидінні за партою під час письма.

Учитель стежить, допомагає тим, хто виконав щось неточно.

2. Повторення правила тримання ручки

– Згадаємо, як називаються наші пальці. Якими пальцями ми тримаємо ручку?

– Візьміть ручку до руки, поколюйте ручку між великим і вказівним пальцями; між великим і середнім; піднімайте вказівний палець, тримаючи ручку між великим і середнім пальцем.

III. РОБОТА НАД НОВИМ МАТЕРІАЛОМ. РОБОТА В ЗОШИТІ (с. 3)

1. Бесіда за малюнком (с. 3, вгорі)

– Як звати маленьку першокласницю? З ким вона йде до школи? Хто проводить її біля воріт? Хто стоїть на порозі будинку?

– Яка у Наталочки сім'я? Перелічіть усіх її членів.

– Доберіть за малюнком односкладове слово (кіт, тин, дім); двоскладове (гуси, кури, мама, тато); трискладове (машина, береза, садиба).

– Складіть речення за поданими у зошиті схемами.

Фізкультхвилинка 2.

Робота в першому рядку

– Розгляньте завдання в першому рядку.

– Як називаються лінії, які ми будемо писати?

– Де починаємо писати коротку пряму із правим заокругленням?

– Де закінчуємо писати довгу пряму лінію?

Учні виконують вправи в повітрі, мокрим пензликом на дошці, виконують вправу в зошиті.

Пальчикова гімнастика «Мишка»: Середній і безіменний пальці разом із великим утворюють «носик», зігнуті вказівний і мізинець – «вушка». Тишком-нишком Вийшла мишка із нори. В шкряботушки Ніс і вушка догори.

3. Письмо коротких паличок із верхнім лівим заокругленням

– Починаємо писати з середини рядка, ведемо вправо, заокруглюємо під верхньою рядковою, плавно переходимо в пряму, яку доводимо до нижньої рядкової. Після детального пояснення та «написання» у повітрі учні виконують вправу в рядку.

4. Письмо довгих прямих

– Як називається елемент, зображений у наступному рядку? (Довга пряма) – Звідки ми її почнемо писати? (Від нарядкової лінії)

5. Послухайте і посміхніться!

МИКОЛКА-ПЕРШОКЛАСНИК Перший раз малий Микола Став збиратися до школи. Олівця поклав у сумку, Книги, ручку, зошит, гумку, М'яч, перо, граблі, подушку, На обід м'яку пампушку, Двох ведмедиків, лопату, Білочку руду, хвостату, Лук і стріли, і рушницю, Ще й пухкеньку паляницю, Ще стільця, стола, і парту, І географічну карту, Трактора, машинку, мило – Вже й надворі звечоріло. Сів Миколка, дума думку: «Чи усе поклав у сумку?» Н. Кир'ян

– Якої помилки припустився Миколка?

– Що ви йому порадите?

– Назвіть навчальне приладдя, яке слід носити до школи.

6. Письмо довгих і коротких прямих

– Розгляньте завдання в наступному рядку.

– Що на ньому зображено?

– Де починаємо писати довгу пряму? (Від нарядкової лінії.)

– Де починаємо писати коротку пряму? (Від верхньої рядкової.)

– Як називається вертикальна лінія праворуч на сторінці зошита.

Пам'ятайте, що за неї виходити не можна.

Учні виконують завдання в рядку. Під час письма вчитель перевіряє, чи правильно учні тримають ручку, чи правильно лежить зошит, окремим учням надає індивідуальну допомогу.

7. Письмо довгих прямих і коротких із верхнім лівим заокругленням Пальчикова гімнастика

8. IV. ПІДСУМОК УРОКУ

– Наш урок завершується.

– З яким настроєм ми його закінчуємо?

– Що найбільше сподобалося на уроці?

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>